

Král to slyší a mlčí, protože se mu to líbí. Ach, kde je spravedlnost? Páchají se loupeže, a není, kdo by tomu bránil!

3 *posvěti památku*: tj. ustanoví jejich památný den (svátek); *historii*: míněno breviářové čtení obsahující životopisy (legendy) – 4 *prózami*: prózy čili sekvence jsou zvláštní literární útvary, které byly vkládány do mešní liturgie; *kantiky*: hymny, chvalozpěvy – 5 *V nádeji boží...*: začátek písně (srov. zde v 1. sv. na s. 299), stejně jako jiné verše, je v latinském textu uveden česky – 7 *po dvě léta*: ve skutečnosti trval interdikt od konce října 1416 do 26. února 1419 – 8 *pro mistra Jesenice*: pro Jana z Jesenice, husitského právníka a Husova přítele (viz zde na s. 389) – 11 *do Psár*: malá ves ve vyšehradském podhradí nad Botičem; *do Ovence*: ves na místě dnešní pražské čtvrti Bubenče – 12 *do Buben*: ves na místě části dnešních Holešovic – 13 *Na pes...*: posměšná narážka na jména Psár, Ovence a Buben – 14-15 *Čeněk z Veliše*: Čeněk z Vartenberka; jako nejvyšší purkrabí měl sice v moci Pražský hrad, ale jeho podřízeným byl zvláštní purkrabí Pražského hradu – 16 *z Rožmberka*: Oldřicha z Rožmberka; *Heřmana*: Heřman, biskup nikopolský, byl později farářem v Miličině – 17 *vysvětil*: v březnu 1417 – 22 *Tršek*: patrně katolický kněz Trch, farář v Sedlci na Tábořsku – 26 *šermici*: šarvátku – 27 *nenie, kto rozvadě*: není, kdo by usmířil – 31 *utopili*: v Lužnici po dobytí hradu Přiběnic 13. listopadu 1420 – 33 *podávat*: tj. svátost oltářní – 34 *políbek míru*: vzájemné líbání věřících před přijímáním nebo po něm podle zvyklostí prvotní církve, též vzájemné líbání kněží při slavných mších – 38 *Němci z Drážďan*: Mikuláš a Petr z Drážďan a Fridrich Eppinger – 38-39 *vedle Černé růže*: šlo o dům u Černé růže Na příkopě, který patřil českému národu universitnímu – 39 *Jakoubkovi*: Jakoubkovi ze Stříbra – 40 *tabule proti papeži*: podobná obrazová agitace, ovšem v knižní úpravě, je dochována v rukopisech Jenském a Göttingenském (srov. zde barevné přílohy č. I a II) – 52 *Voksa, Racek Kobyla*: Racek Kobyla z Dvorce, vyšehradský purkrabí, a Voksa z Valdštejna, nejvyšší vrátný dvorce králova, jemuž 1411 světil král Václav vizitaci všech českých církevních ústavů v Čechách a na Moravě – 53 *jsta... dobyla ziskali* – 56 *vedlé* podle; *pana Zoule*: rytíř Jan Zoul z Ostředku byl popraven r. 1404 z návodu panské strany jako záškodník; byl přívržencem Václava IV. Zoul, jemuž před popravou poskytl poslední útěchu Jan Hus, kajícíně odprosil lid za své skutky; proto byl později považován za Husova stoupence. Popěvek přeje oběma královým oblíbencům, skutečným Husovým stoupencům, aby byli za loupení církevního majetku popraveni jako Zoul

Poznámky ediční

Relace o poselství do Říma 1447

Naše vydání vychází z rkpu býv. knihovny křižovnické XXII A 1, nyní NK v Praze LIV D 2, s. 181-183, kde vyprávění je součástí Starých letopisů českých (text G); zapsáno též v rkpe M Starých letopisů (býv. děčinský, Brázdův), nyní v UK v Praze XIX A 50, s. 325-326, odkud zde uvádíme důležitější varianty. Další rkp je ve vídeňské NK, č. 3282, fol. 95a-99a. Na základě těchto tří textů otiskl Fr. Palacký, AČ 2, 1842, 233-235. Nové vydání (podle rkpu G) pořídil Fr. Šimek, Staré letopisy české z rukopisu Křižovnického, Praha 1959, s. 198-200.

Rkp G je silně porušen, upozorňujeme na to jen na těch místech, kde pravděpodobně čtení nemůžeme opřít o rkp M.

1 tak jsú pověděli a napsati kázali G] *vynech. v M* – 6 Item G] Item což M (*v G což škrtnulo*) – 9 arcibiskupstvie G] arcibiskupské M – 11 listy G] listy na to M – 16 než že jsme G] než sme M – 18-19 Item tento legát ...než jsmy do Říma přijeli G] *vynech. v M* – 23 věrni M] věrně G – 48 se zbavil M] zbavil G – 60 Krista pána] Xpa G, Kristus M, *Šimek* – 62 spasen M] [palen G – 63 mezi vámi G (*porušeno*)] s vámi M – 68 by tak od nich trpěl G] by trpěl M

Relace o poselství do Říma 1462

Naše ukázka otištěna podle rkpu APH (býv. Kap. Praž.) O 74, fol. 87a-93/2b (staré číslování: 79a-85b – A). Podle téhož rkpu vydal A. Patera, AČ 8, 1888, 322-328. Zapsáno též v rkpe SA v Třeboni A 15, fol. 290a-292b (*T*), v rkpe býv. knihovny křižovnické, nyní NK v Praze LIV D 2, s. 218-221 (*K*) a v rkpe SA v Brně R IV 9, fol. 133a n. (dř. ve Stockholmu). Podle rkpu *K* otiskl Fr. Šimek, Staré letopisy české z rukopisu Křižovnického, Praha 1959, s. 232-239; podle rkpu brněnského K. J. Erben, Výbor II, sl. 663-672. V naší ukázce užíváme variant z rkpů *T*, *K*; varianty rkpu brněnského uvádíme pouze podle vydání Paterova – *B (Pat)*.

Nadpis: Tractatus ambasiatē Bohemorum ad papam Pium A] Tuto se pokládá běh a poselství, kteréž král a království učinili ku papeži léta 1462 v postě *K*, Poselství krále Jiřího ku papežovi 1462 *T* – 1 v postě A] v postě léta božieho 1462, *K*, *T*, *B (Pat)* – 1-2 tu sobotu A] tu sobotu potom *K*, *T*, *B (Pat)* – 2 Rabštejn] Rabštýn A (*tak i dále*); biskupa A] *není* v *K*, *T* – 4 I stalo se jest A] *nemá* *K*, *T*, *B (Pat)* – 5-6 učiniti poslušenství... jakož jest obyčej jiným kniežatům A] učiniti poslušenství a poctivost a některé prosby na Vaši svatost vzněsti; poslušenství od krále našeho tak, jakož obyčej jest jiným kniežatům *K*, *pod. T*, *B (Pat)* – 6 nejjasnějšího] nýjasnějšího A (*tak i dále u předp. nej-*) – 12 z té rotý šibalské a bludné A] z toho šibalstva bludného *K*, *T*, *B (Pat)* – 17-18 káže lidu přijímati pod dvojí způsobů A] káže, lid přijímá pod dvojí způsobů *K*, *pod. B (Pat)*, káže, lid přijímá ještě pod obojí způsobů *T* – 24 Rokycan A] ten Rokycana *K*, *T*, *B (Pat)* – 25 šel, uzřev (*nadeps. wida*) A] se přiblížil *K*, *T*, *B (Pat)* – 28 múdrý a A] *vynech. v K*, *T* – 33-34 co nám není poručeno, učiniti nemůžem A] což nám není poručeno, učiniti nemuožem. A přesto bychom učinili, nebylo by platno ani pevno *K*, *B (Pat)*, což nám není poručeno učiniti, a přesto bychom učinili, nebylo by platno ani pevno *T* – 38 nicenskému A] Nicenovi *K*, *T*, *B (Pat)* – 43 rozdělení a bludové A] oddělení a bludové *B (Pat)*, rozdělení, bludové a odpornosti *K*, *T* – 44 na svém dvoře A] na dvoře vlastním *K*, *T*, *B (Pat)* – 46 šibalstva *K*, *T*] [ybaljwa A – 51-52 to k konci přivedli A] k konci vedli *K*, *T*, *B (Pat)* – 55 neoslyšít A] neopustit *K*, *T* – 56 Odpověď *K*, *T*] opověď A; Rabštejnova A] pánov *K*, *T*, *B (Pat)*; poslušenství *K*, *T*, *B (Pat)*] pošeljtwie A – 58 Toť A] Tit *K*, tyt *T*, tyť *B (Pat)* – 61 Kostkovi *K*, *T*] Kojkowi A – 63 budú slyšeti A] budú slyšány *K*, *T*, *B (Pat)* – 67 pán náš král A] pán náš a král *K*, *T* – 77 v zemi Francké A] v Francí *K*, *T*, *B (Pat)*; opatství *K*, *T*] opatcztwie A – 82 múdřejší A] *vynech. v K*, *T* – 83 v přijímaní pod obojí způsobů A] *vynech. v K*, *T* – 84 nevážní A] nevácní *K*, *T*, *B (Pat)* – 85 sláva A] čest *K*, *T*, *B (Pat)* – 89 jim ku pochvale a ku posilnění A] jim ku posilnění *K*, *T* – 91 nejsvětější A] najpocivější *K*, *T*, *B (Pat)* – 93 cierkve A] s církví *K*, *T*, *B (Pat)* – 96 a docela svědom A (*na okraji*)] *není* v *K*, *T* – 96-97 nechtěl bych před vámi toho jinak ani směl praviti A] nechtěl bych toho před vámi praviti *K*, *T* – 101 pověděno A] odpověděno *K*, *T*, *B (Pat)* – 103 obyčej měli aneb mají A] obyčej mají *K*, *T* – 107 zrušena A] zrušena jsú a nemají dále moci *K*, *pod.*

T, B (Pat) – 109 na púšti *A*] *vynech. v K, T* – 110 v zemi *A*] *vynech. v K, T* – 114 a toho žadáti *A*] *vynech. v K, T*; ani žádali *A*] *vynech. v K, T* – 129-130 jakž bych chtěl vymluviti a jako by mělo býti *A*] jakž rozuomím, bych byl lepší literát, ale toliko neumím, jakož bych chtěl, vymluviti, a jakž by mělo býti *K, T, pod. B (Pat)* – 135 přikázání *A*] rozkázání *K, T* – 137 vznikne *K, T*] wnikne *A* – 137-138 nechali-li by Čechové... a opustili *A*] nechali-li by tak snadně *K*, nechali-li by tak snadně a opustili *T* – 140 že sú hodně... kleti *A*] že hodně jsou potupování a kaceřování *K*; že hodni jsou potupování a kaceřování *T* – 142 chvály *A*] *vynech. v K, T*; libuje a chce *A*] chce *K, T* – 151 z úmluvy, z pochválení a z vôle koncilium *A, K*] z úmluv, z pochválení, z koncilium *T*; bazilejského *A, K*] biskupského *T* – 156 jiné *A*] své *K, T* – 162-163 artikul přijímanie... sedm artikulów *A*] artikul přijímanie a za jiných sedm *K, T* – 164 vokázav *A*] pokázav *K*, pokázal *T* – 167 Odpověděl *K, T*] Opověděl *A*; pan Zdeněk] pan *Z A (pod. dále)* – 171 od mistra Jakúbka *A*] od Jacobella *K, T, B (Pat)* – 179 z svého biskupstvie *A*] z své osady *K, T* – 180 pro tu příčinu *K, T, B (Pat)*] pod tú příčinú *A* – 182 čiepy aneb řápy *A*] cievky neb řpajlky *K*, cievky neb kanny *T*, lévky, řepeilly *B (Pat)* – 184 laikóm] lykom *A* – 185 rozdává *A*] *vynech. v K, T* – 196 kancléřovi *A*] Rabštajnovi *K, pod. T, B(Pat)*

Tragédie Ondřeje Puklice

Rkp v archívu města Českých Budějovic v Pamětní knize písaře Jana Petříka z Benešova; naše ukázka na fol. 103b-107a. Vydal K. J. Erben, ČČM 20, 1846, 193-207 (naše ukázka na s. 196-207). – Rkp má lat. nadpis: Tragoedia Andreae Puklicae Budvicensis. Filius in occisum patrem (Tragédie Ondřeje Puklice. Syn na zabitého otce). – Rkp má značně pozdní jazykové znaky.

5 oštípy i jiné zbroje *Erb*] ojtípy gine zbroje *rkp* – 14 k Sovovi *Erb*] k Sobowi *rkp* – 57 biřicovým] bierziczowym *rkp* – 66 omnis *Erb*] omnes *rkp* – 73 Robmhap (podle jiných míst)] rabmhap (pod. ř. 185) *rkp* – 81 jich falešnosti *Erb*] gich falejšnojt *rkp* – 98 návěštj] natwjetjtij *rkp* – 102 nejsme] naygíme *rkp* – 106 hlukem *Erb*] hluchem *rkp* – 128 jměli *rkp*] mněli *Erb* – 144 zaskočil bratra] zaskočil za bratra (za škrtnuto) *rkp* – 178 kterých *Erb*] z kterých *rkp* – 182 Síku] Síky *rkp* – 186 hánčivě] hańczywe *rkp* – 230 z Vrátá i jini, kteříž k městu příslušeli *Erb*] z Vrátá i jiné, kteréž k městu příslušely *rkp* – 233 na ulici *Erb*] na vlicze *rkp*; hovnam] hoffnam] *rkp* – 239 je *Erb*] geg *rkp* – 242 nikde *Erb*] nijkdy *rkp* – 250 u vokna] wokna *rkp*

Mikuláš z Pelhřimova (Biskupec): Táborská kronika

Lat. text Biskupcovy Táborské kroniky vydal z rkp Muz. VIII F 7 (novodobý opis rajhradského rkp, nyní UK v Brně B11) K. Höfler, Geschichtschreiber der husit. Bewegung in Böhmen II, Vídeň 1865, s. 475-820. Naše přeložené ukázky jsou v edici na s. 476-481 a 574-575. – Literatura: J. Truhlář (k autorství Kroniky táborské) Věstník ČAVU 8, 1899, 181-182; J. Macek, Tábor v husitském revolučním hnutí 1, Praha 1952, s. 282n. – Překlad R. Urbánka upravil B. Ryba.

31 v totěž doufal...] v překladu *vynech. slova lat. předlohy: et si idem forte sibi tentaverit, longe reparatur ab eodem, jejich smysl je nejasný (rkp patrně porušen)*

Staré letopisy české

Zachovány ve velkém počtu rukopisů. Celkem se dnes počítá 31 zápisů, z nichž někdy jsou dva v jediném rkp (např. Muz. II F 8, V E 89, pražská UK XIX C 21 aj.).

V našem vydání jednotlivé zápisy označeny tradičně podle Palackého písmeny abecedy (*A-Ž*). Upozorňujeme pouze, že označení rukopisů Palackým nepoužitých (*P-Ž*) je zcela mechanické, na rozdíl od označení rkpů *A-O*, které do jisté míry vystihuje stáří a příbuznost rkpů. Kromě označení abecedního uvádíme někdy i označení jiné, např. podle písaře nebo místa uložení. Protože došlo k četným změnám v uložení rkpů a protože dosud neexistuje ani jejich souborný přehled, ani kritické vydání této památky, uvádíme zde přehled všech rukopisů, a to i těch, kterých jsme při našem vydání vůbec nepoužili.

<i>A</i> - (Kapitulní)	APH (dř. Kap. Praž.) H 6/3
<i>A</i> ₁ - (Palacký <i>a</i>)	Muz. IV E 29
<i>B</i> - (Zebererův)	Muz. II F 8
<i>B</i> ₁ - (Palacký <i>b</i>)	UK Praha XIX C 21
<i>C</i> -	UK Praha XIX C 19
<i>D</i> -	UK Praha XIX B 26
<i>E</i> -	UK Praha XIX C 21
<i>F</i> - (Stockholmský)	SA Brno G 10 (ZA 480, dř. R IV 9; opis Muz. III F 9)
<i>G</i> - (Křižovnický 1)	NK LIV D 2 (býv. kn. křižovnického kl. XXII A 1)
<i>H</i> - (Křižovnický 2)	NK LIV D 1 (býv. kn. křižovnického kl. XXII A 2)
<i>H</i> ₁ - (Palacký <i>h</i>)	NK LIV D 1 (býv. kn. křižovnického kl. XXII A 2)
<i>I</i> -	UK Praha XIX C 19
<i>K</i> - (Trubačův)	Muz. IV E 28
<i>K</i> ₁ -	Muz. IV E 28
<i>L</i> -	Muz. III B 12
<i>M</i> - (Brázdův, Děčinský)	UK Praha, XIX A 50
<i>N</i> - (Vídeňský)	(Státní archiv)
<i>O</i> -	Muz. V E 89
<i>O</i> ₁ -	Muz. V E 89
<i>P</i> - (Litoměřický)	Muz. V B 24
<i>P</i> ₁ - (Litoměřický ml.)	SA Litoměřice (dř. biskupská knihovna)
<i>Q</i> - (Brněnský-Stockholmský)	SA Brno G 10 (ZA 114, dř. R IV 17)
<i>R</i> - (Vratislavský)	Měst. kn. ve Vratislavi č. 1306
<i>S</i> -	Muz. V E 43
<i>S</i> ₁ -	Muz. V E 43
<i>T</i> - (Osecký)	UK Praha MS 95
<i>U</i> - (Budyšínský)	
<i>V</i> - (Vyšebrodský)	SA Vyšší Brod č. 101
<i>X</i> - (Zebererův n. Pimičkův)	Muz. II F 8
<i>Z</i> - (Krakovský)	Jagellonská kn. č. 441
<i>Ž</i> - (Olešnický-Drážďanský)	nemá sign. (dř. Olešnice RIr No 2)

Ukázky pro náš Výbor jsou vybrány tak, aby ve shodě s dosavadním badáním byli zde zastoupeni jednotliví předpokládaní autoři nebo celky přiřítané jednotlivým neznámým autorům. Volba základního rukopisného zápisu ukázky se pak řídila jeho stářím nebo věcnou (historickou) a jazykovou hodnotou. Ostatní rukopisy téhož textu jsme se pokusili roztřídit na verze a zástupce těchto verzí uvádíme ve variantách, s omezením na nejdůležitější varianty věcné (vždy v druhém odstavci konkrétních poznámek - v prvním jsou textověkritické připomínky k textu zvoleného základního rukopisu). V některých případech uvádíme v edičních poznámkách jiný text zápisu téže události a ve dvou případech (O Žižkovi a Hradci a Spanilá jízda do Míšně) otiskujeme paralelně stručnější a obšírnější verze téhož textu. Pracovali jsme

s nejdůležitějšími rukopisy domácích knihoven; nepřihlížíme vůbec k rukopisu *D* (UK XIX B 26), Vídeňskému (*N*; podle Palackého totožný s *H*), k rkp Budyšinskému (*U*), Oseckému (*T*; jen do r. 1426), Vyšebrodskému (*V*), Krakovskému (*Z*) a Olešnickému-Drážďanskému (*Ž*); do našeho seznamu nebyl pojat rukopis tzv. Lito-měřický starší, který již Palacký neznal, a o němž víme jen z Dobrovského práce *Litterarische Nachrichten von einer . . . Reise nach Schweden und Russland*, 1796, s. 48; u rkp Vratislavského (*R*) vycházeli jsme z edice Šimkovy.

Nejstarší vydání SL: J. Dobrovský, *Scriptores rerum bohemicarum II*, Praha 1784, s. 448-486 (text *A*); dále J. N. Zimmermann, *Pokračování kroniky Beneše z Hořovic*, Praha 1819 (rkp *E* doplněný variantami z *F* a *G* a prodloužený podle Dobrovského přepisu rkp *P*₁). Dosud nejúplnější vydání (17 rkpů - 19 textů) připravil Fr. Palacký, *Starí letopisové čeští od roku 1378 do 1527*, Praha 1829 (přetisk J. Charváta, *Dílo Fr. Palackého 2*, Praha 1941). Kompilační způsob práce, kterým se Palacký-historik snažil vytěžit co nejvíce historických faktů, nám nedovoluje vytvořit si představu o jednotlivých rukopisech ani o vzájemném poměru jednotlivých verzí. Proto jsme při našem vydání ani v našem textověkritickém aparátu nemohli k edici Palackého přihlížet.

Nejnověji vydal SL Fr. Šimek, *Staré letopisy české z Vratislavského rukopisu novočeským pravopisem*, Praha 1937, s cennou předmlouvou F. M. Bartoše, ale bez přihlídnutí k jiným rukopisům; podobně Fr. Šimek vydal *Staré letopisy české z rukopisu Křižovnického (G)*, Praha 1959, s předmlouvou M. Kaňáka a vydavatele. - Z literatury připomínáme zvl. články F. M. Bartoše, *Z muzejních i jiných rukopisů Starých letopisů*, ČČM 102, 1928, 208-228 (tam i jiná důležitá literatura) a *Postopách nejmladšího starého letopisce*, *Sborník hist.* 10, 1962, 71-92.

(Spor odpustkový v Praze 1412)

Náš text otištěn podle rkp *E*; zapsán též v rkpech *F*, *G* (jen úvodní část), *H*, *I*, *K*, *L*, *P*, *R*, *S*₁ (a podle Palackého též v *N* a *M*), přičemž rkp *I* a volněji i rkpy *K* a *S*₁ představují tutéž verzi jako rkp *E*, obsírnější verzi zaznamenávají rkpy *R*, *F*, *H*, *P* a jiná verze je zapsána v rkpe *L*. V našem aparátu otiskujeme varianty z rkp *R* a *L* a několik důležitých věcných variant z rkp *F*. - Znění rkp *G* (a z *I* chybějící část *G*) otištěno v Šimkově vydání Křižovnického rkp na s. 45-46 a znění *R* v Šimkově vydání *Vrat.* rkp na s. 10-11. Ve vydání Palackého s. 16-19.

Rkp UK v Praze XIX C 21, fol. 56a-57b.

5 konšelé *I*] konše *E* - 32 rubíj] rubíj *E*

2 a před tím v neděli zjímání *E*] a před tím tu neděli v kázání je zjímali *R*, v neděli před tím v kázání zjímání sou všickni tři na rozdílých místech *L* - 2 zjímání *E*] *za tím doplněno v R*: jednoho s Hradu přivedli, druhého od svatého Jakuba, třetího od Matky boží před Tajnem, *pod. L* - 4 jako třetí *E*] *za tím doplněno v R*: na den a již se bylo proneslo, že sú ti tři zjímání pro odpustky. I mistra Husi to bylo došlo; *v L*: na den, oznámeno jest to i mistru Janovi Husovi, že sú ti tři zjímání pro odpustky - 4 s jinými mistry *E*] s jinými mnohými mistry *R*, s mnohými mistry *L* - 5 pustili *E*] pustili, že by chtěl rád s nimi rozmluviti *R*, pustili a jemu slyšení dali, že s nimi rád promluví chce *L* - 6 jiných všech studentuov nechali před rathúzem *E*] a jiní všickni stáli před rathúzem s svými studenty *R*, a jiní zůstali před

rathúzem s svými studenty *L - 7* jichž mohlo býti *E*, *pod. R*] jichž bylo všech *L - 7* mluvil s konšely prose jich *E*, *R*] mluvil s konšely o ty tři mládence, žádaje *L - 8* aby tým třem nic nečinili pro ty odpustky *E*, *R*] aby jim nic na životu nebylo činěno pro ty lživé odpustky *L - 10* Tu konšelé řekli jemu *E*] Konšelé potázavše se, odpovĕděli jemu i jiným mistruom, kteříž s ním byli *R*, Tu konšelé potázavše se, dali jemu odpovĕď i jiným spolu mistrům *L - 14* lid vešken očekáváše na rynku, co z toho bude učiněno *E*, *pod. R*] lidu množství vĕdy předsa očekávalo na to, co se dále díti bude *L - 14* učiněno *E*] *R pokračuje*: a hledíce, kteraký konec ta věc vezme; *pod. L*: a jaký konec ta věc vezme - *16* právu *E*] právu a mistru, to jest ka-tu *R*; katům *L - 17* A šli mnozí oděnci *E*, *pod. R*] I vyšli mnozí žoldněři *L - 17-18* a byli všickni Němci a konšelé také byli Němci *E*] a vše byli Němci konšelé té chvíle i také oděnce vše Němce zpuosobili a připravili *R*; a byli všecko konšelé Němci a zpuosobili též žoldněře Němce *L*; a vše byli Němci konšelé té chvíle a jiných bylo obyvatelův tu mnoho Němcův *F - 18-19* ty jisté... tieskni oděncuov *E*] ty jisté zjí-mané, i kázali je stínati u veliký tískni těch oděncuov. A nedovedli jich na miesto popravné, než proti domu celného, kdež nynie vytesán jest jednorožec a namalován, tu je stínali *R*; ty mládence u veliké tísní; stínání sú proti domu celného, kdež vytesán jest jednorožec *L*, *dále R a pod. i L*: a ihned jedna nábožná žena vrhla tři prostĕradla bílá, aby ta těla jimi přikryta byla - *19* Ihned přišel *E*] tudíž přitíže *R*; tudíž potom přibĕhne stĕží *L - 20* s velikým zástupem mistruov a studentuov *E*] s velmi velikým zástupem mistruov, bakaláruov, studentuov a s jiným lidem obecným a beze vši brani, pokojně *R*; s velikým zástupem mistrův a bakaláruův i studentů a s jiným lidem obecním beze vši branĕ *L - 21* do Betléma *E*] *za tím doplnĕno v R*: neprosiv pánuov za to, ani se jim opovĕďel, by ta těla chtĕl vzieti; ale začav respon-soř veselým hlasem: „Isti sunt sancti“, kterúžto o svatých muĕedlníciech zpievají, i nesl je s velikým a vysokým zpieváním a s velikú smĕlostí a radostí do Betléma, ano na to všickni oděnci hledí i s konšely; *v L obširněji*: neprosiv za ně pánův ani se jim opovĕďevše, by ta těla chtĕli vzieti, ale vzali je svobodně, začavše píseň latinskou „Isti sunt sancti“, kteráž se o svatých muĕedlnících zpívá, a nesl je tak s hlasitým zpívaním i rozmlouvaním lidu obecného: „Tito jsou, jenž těla svá vydali pro zákon boží na odsouzení k smrti.“ A že ti, kteříž obhaj íjí uĕení mistra Jana Viglefa a mistra Jana Husi jsou hotovi muĕedlství podstoupiti. Tu také mistr Jeroným se všemi svými následovníky, kadíce vonnými věcmi, k hrobu je slavnĕ provodili, an na to ti odĕnci hledí s konšely svými - *21* mnozí... jako nevinné *E*] mnozí také studentové i lidé obecní, paní a panny šli za těmi těly s velikým lkáním a pláčem a velikým náboženstviem, provázejíce je k hrobu, želejíce jich jakožto té smrti nehodných *R*; a všickni studentové, mnohé též panny i jiný lid obecný šli jsou za těmi těly s náramným pláčem a lkáním až k hrobu, litujíce jejich nevinné smrti, sebe také při tom k stálosti napomínali *L - 22* A což biřici... státi *E*, *R*, *pod. L*] v té chvíli když je chtĕli stínati, biřic volal, ktož by se téhož dopustili, že se jim též má státi *F - 22-23* ihned... podstúpiti *E*, *pod. R*] ano ihned na témž místě bylo jim odpovídáno, že se jim tu křivda stala *L - 23* podstúpiti *E*] *za tím doplnĕno v R*: Též chvíle, když je chtĕl stieti kat, ihned bylo na tom místě odpieráno, prvĕ než mistr Jičín přišel, že se jim křivda děje - *24* učiniti *E*] *za tím doplnĕno v L*: bojíce se již sami za svú kúži - *26-27* nazajtrĕie kázali... volajít vás!“ *E*] nazajtrĕie jim kázali biřicové před pány, pravíc, že by je volali *R*, nazejtří je zase vypustili *L - 27-28* A když z šatlavy... pryč jíti *E*, *pod. R* (... domuov jíti]) A páni konšelé, povolavše jich před sebe, tu jim prikazovali, aby toho nečinili, a tak jim kázali odjít; a jiným biřicové kázali jíti z šatlavy, jiným před pány *L - 29* ty dni *E*] těch dni *R*; těch dní za dnův *14* i víc po jich stĕti. A bývalo častĕ sbĕhnutí osob do padesáti i do

šedesáti ⟨*rkp ofedeřteti*⟩ k rathouzu Starého Města pražského a k tomu místu též, kdež byli stínáni, to o nich mluvíce, že sou praví mučedlníci Kristovi a pro pravdu jeho zemřeli a že sú oni též hotovi pro túž víru smrt podstoupiti. I byl strach a bouřka v městě Pražském pro to *L* – 29-30 neb čím... rozmlúvali *E*] a na každý den volali, aby se na rathúz nescházeli, ale čím více volali, tím se více scházeli; pakli je kdy rozehnali, po malé chvíli opět se sešli a o těch věcech, které sú se dály, spolu rozmlúvali *R*, *pod. L* – 31-34 Pak, kterak jest mistr Hus... při těch všech věcech byl *E*] pak kterak se jest mistr Hus k tomu měl a kterak jest s těmi stínanými nakládal, to opustím, abych nebyl podtržen, bych co v tom stranil, neb sem v ty časy při těch věcech obýval a všemu sem se díval *R*; mistr Jan Hus pak k těm stínaným velmi lítostivě se měl a jak s nimi křesfansky zacházel a nakládal, to nyní opustím, abych nebyl shledán, bych co stranního psal, byv tu přítomen, na to sem se díval *L* – 34 porúčím rozumějším *E*, *pod. R*] *vynech. v L*; *R pokračuje*: První neděli slova o tom neřekl mistr na kázání – a byl se přieliš veliký lid ššel do Betléma. A když tak mluvili, že jemu biřic usta zamekl a páni, ihned druhú neděli to velmi šířil, životy jich vypravuje, každého z nich za tolikú kru zлата (*L*: za tak veliký kruh zлата), co by oni vážili, sobě řacuje. Šíře o tom o všem nalezneš latíně psáno, chceš-li se na to ptáti; *L podobně (obřirněji)*

(O Žiřkovi a Hradci)

Otiskujeme nejprve základní stručnou verzi *A*, pak paralelně verzi *B* a verzi *S*. Verze *B* se nápadně shoduje s *B*₁, oba zápisy představují tzv. hradeckou větev Letopisů, které se od ostatních rkpů Letopisů liší. Z verze dosvědčené rkpem *A* vychází většina starších rkpů Letopisů (*A*₁, *E*, *F*, *Q*), z mladších pak *H*, *K*, *S*₁. Některé obřirnější kompilace pozdější přihlédly patrně i k Letopisům větve hradecké, jak ukazují např. rukopisy *G* a *R*. Zpracování událostí z r. 1423 v rkpech nejmladších (*L*, *M*) je obřirné a jeho souvislost s původními stručnými zápisy rkpů starších je velmi volná. Pouze z Letopisů hradeckých vychází především rkp *S*, jehož text zde otiskujeme. – Rkp *A* vydal Dobrovský, *Scriptores II*, s. 448-486 (naše ukázka na s. 464-466). Znění *G* otiskl Šimek ve vyd. Křiřovnického rkpů, s. 84-85, znění *R* ve vydání rkpů Vratislavského s. 46-47; Palacký na s. 56 a 57.

Verze *A*: Rkp APH H 6/3, fol. 257b.

5 s svými] [wymy *A* – 6 ve řně] weřnye *A*

Verze *B*: Rkp Muz. II F 8, fol. 194b.

2 sv.] *S B* (*i dále*) – 4 spáři] ppali *B* – 8 Kroměřiře] Kromirze *B* – 13 Strachova] Stranchova *B* – 14 kněze] knize *B* – 24 po Matce boři] po MB *B* – 31 téhoř] teh *B*

Verze *S*: Rkp Muz. V E 43, fol. 66 a/b

14-15 Kroměřiře] Kromierzirze *S* – 26 z Hradce] s hradczy *S* – 28 Strachova] S[truchowa *S*

(Spanilá jízda do Mířně 1429-1430)

Otiskujeme paralelně dvě různé verze téhoř textu: stručnou z rkpů *A* a obřirnější z rkpů *K*. Verzi rkpů *A* zaznamenávají ještě rkpů *A*₁, *F*, *H*, *P*, *Q*; k verzi rkpů *K* pat-

ři zápisy v rkpech *E, G, I, R, S*; jinou verzi téhož textu představují rkpy *L* a *M*. – V našem aparátu uvádíme k verzi *A* varianty z rkpů *A*, *F* a *Q*; k verzi *K* varianty z *G* (podle edice Šimkovy) a z *L*. – Stručné zápisy rkpů *B* a *S* otiskujeme celé na konci poznámek. – Text rkpu *A* vydal Dobrovský, *Scriptores II*, s. 476–478, text *G* Šimek ve vyd. Křížov. rkpu s. 97; text *R* Šimek v edici rkpu *Vrat.* s. 57–58; Palacký má na s. 78–79.

Verze *A*: Rkp APH H 6/3, fol. 260b–261a.

7 nehubilij nechubyly *A*

1 Čechové mnozí *A*, *pod. A*] mnozí Čechové a Moravané *F*; *vynech. v Q* – 1–2 Čechové mnozí... zemí *A*] sebrani pro zákon boží ostali nepřátelsky v Míšni a několik jiných zemí okolo přisedících *Q* – 2 i jeli *A*, *pod. A*] i vtrhli *F* – mstit jelenov *A*] mstit jelenov, kteréž jsou Míšněné zbili v oboře před Prahu *A*, *vynech. F a Q* – 3 rychle *A*, *A*] *vynech. F*; šturmem *Q* – 4 A tím zhrození súc, Němci *A*, *pod. A*, *F*] pro jichžto strach *Q* – 4 s dobrých hradov *A*, *pod. A*] s hradov a s tvrzí *F*; a hradov (a ahradow) tvrdých i jiných ohrad *Q* – 5 utiekali sú před Čechy *A*, *pod. A*] utiekali *F*, *pod. Q* – 5–6 A tak ti... tisícov *A*, *pod. A*, *Q*] jakož obecně pravie, že sú viac než 70 měst tam vypálili a byli tam Čechové až do masopusta *F* – 6–7 A z některých... dávány *A*, *pod. A*, *Q*] Normberští a Pamberští a jiní holdovali se a dali velké zbožie zlaté *F* – 7 daně *A*, *pod. A*] holdy *Q* – 7–8 aby jich nehubili... neučinili *A*, *pod. A*] aby je tak ukrotili, aby tak velikých škod nevzali *Q*; aby do jich zemí netáhli *F* – 8–11 A tu Čechové... do Čech *A*, *pod. A*, *Q*] Tu smlúvu učinil bramburské knieže a položili penieze v Domažlicích vedlé smlúvy. Potom se vojska jimi rozdělili. Takové jiezde spanilé pamětníkov nenie, by ji kdy takú Čechové sami učinili. Neb by byli stáli po cti, byli by kam chtěie v ty časy protáhli. Ale okojili se zlatými jako děti *F* – 9 ohrazených *A*, *A*] hrazených *Q* – 9 počtu nevedě *A*, *A*] jimžto počtov nevědě *Q* – 11 Čechové vrátili se do Čech *A*] Čechové vrátili sú se zase do své země *A*, do Čech sú přijeli *Q*

Verze *K*: Rkp Muz. IV E 28, fol. 157a–158b.

3–4 zbili v uoboře] zbili v uoboře zbili *K* – 10 v Franciech] ffranciech *K*

1 Pak léta... před Božím narozením *K*, *pod. G*] po některém čase *L* – 2 i jeli *K*, *G*] táhli *L* – 4–5 A táhli také... okolo Míšně *K*] a do jiných zemí Míšni přiležících *G*, *vynech. L* – 6–7 A tu pohřiechu... vypálili sú *K*] A mnoho lidu v něm zbili a spálili... A město i hrad ohněm vypálili *G*; A tu pohřiechu opět mnoho lidu zbito jest, město i hrad vypáleno *L* – 8 A tím *K*, *pod. L*] A tím velikým mordem nekřesťanským *G* – 10 niekoľiko tisíc vypálili sú *K*, *pod. G*] dobývali a niekoľiko set jich vypálili *L* – 11 Míšenské knieže... sbieral se *K*, *pod. G*] Míšensští pak teprv sbírali se zase *L* – 12 u Grinhajmu *K*] u Grimnu *G*; *L* (*doplňuje*): aby Čechy z Míšně vyhnali – 14 Grinhajmu *K*] Grimnovu *G*, Griminovu *L* – 15 se zdula *K*] se zdvihne *G*, *L* – 18 přes tu vodu *K*] přes vodu *G*, vozové přes tu vodu *L* – 19 na ně *K*, *G*] *vynech. v L* – 21–22 Němci byli... vyslali *K*, *G*] Němcův bylo toliko koliko set vyslaných jízdných *L* – 23 i udeři na ně *K*, *pod. G*] i udeřili na ně vyskočivše z lesa *L* – 24–25 Němci... utekli k svým *K*, *pod. G*] Němci, kteříž za těmito předeslanými táhli, zvěděvše to, obrátili se zase k svým *L* – 25 Tu jsou dávati dobré slovo *K*, *G*] Tu sou Čechové děkovali *L* – 26 Zmrzlikovi *K*, *G*] Zmrzlikovi z Svojšina *L* – 26 ponukl *K*, *G*] za tím *doplněno v L*: neb sic jinak byli u velikém nebezpečenství, a strach z topení (!) – 27 Zatím noc přišla... dočekali *K*, *pod. G*] A zatím druhou polovicí vozův svých

dočkají, a tak noc přišla *L* - 29 blízko, i uzří, an Mišenský *K*, *pod. G*] a blízko od města se položí a zvěděvše, an kníže mišenské *L* - 32 A mnoho země Mišenské spá-
livše *K*, *G*] *vynech. v L* - 32 odtad opět *K*, *G*] až *L* - 33 utekli sú Němci *K*] utekli
od velmi velikého zboží *G*, utekli Němci ode všeho zboží *L* - 34 k těm zemím *K*, *G*] k těm krajinám *L* - 35 za klajtem *K*, *pod. G*] pod glejtem *L* - 37 vrátí se zase *K*, *G*] navrátili se do Čech *L* - 37 o masopustě *K*, *G*] o masopustě léta 1430 *L* - 39 mezi se
K, *pod. L*] mezi se a mezi vojska *G* - 40 byla jest tak spanilá *K*, *G*] Čechům byla
velmi šťastna *L* - 40-41 že nepomní nikdy žádný takéž od Čechuov *K*] že pamětní-
kuov nenie aniž bude, by ji kdy Čechové takovou sami učinili *G*; a nepomním nikdy
takové zdařilejší *L* - 41 až po Rýn *K*] až do Rejnu *L*, kam chtiec v ty časy *G* (*a do-
plněno*): an se jich tehdáž všechny země bály - 42 stáli *K*] *za tím doplněno v G*: i oko-
jili se zlatými jako děti kakú - 42-43 i jeli zase... naplnivše *K*, *pod. G*] i vrátili se
zase, napřicovavše vozy plné zbožím *L* - 43 mnoho zlatých vyholdovavše *K*, *pod. L*] *vynech. v G* - 43 Tak obecně všichni pravili *K*, *G*] A obecně se praví ode všech *L* -
43-44 že... utekli *K*, *pod. G*] že Němci ze třidcítí měst hrazených před Čechy utek-
li *L* - 44-45 dobyli a z nich utiekali i z druhých hraduov *K*, *pod. G*] dobyli i hradův
L - 45 hraduov *K*] *za tím doplňuje G*: Čert by neutekl pro takové mordy lidí a pálenie
měst i vsí

B: Téhož léta sstúpili sú Lichmburka panu Jankovi Rušinovskému, i odtrhli od
Limburka i táhli do Plavna a potom do Míšně, a tam hubili a pálili, škodili Míšens-
skému. A přijevše i jeli do Sléz.

S: Léto 1430 po vánocech k masopustu táhli Čechové bratří do Plavna přes lesy
a dobyli Plavna a tu mnoho lidí zbíto s obú strán. - Tehdáž po Narození božím táhly
do Míšně všecka vojska a Míšenskú zemi téměř všecku protáhly s této strany Labe
a lidu míšenského porazily u vody, ješto slóve Svinia. A tak táhli až k Normbergu,
měst, hraduov dobývající; a veliké holdy Normberští a jiní Němci dali jim. I vrátili
se domuov o masopustu se ctí a velikými penězi.

(Bitva u Domažlic)

Zapsáno v rkpech *A*, *A*₁, *E*, *F*, *G*, *H*, *I*, *K*, *M*, *P*, *Q*, *R*, *S*, *S*₁; rkp *L* má
na tomto místě vytrženy listy. Rkpy *B*, *B*₁ podávají jen stručné zápisy, které otisku-
jeme na konci poznámek. Vycházíme z rkp *A*. Tutéž verzi mají i rkpy *A*₁, *S* (který
má navíc dva přídavky); stručnější verze zapsána v rkpech *F*, *H*, *P*, jiná v rkpe *Q*;
verze obšírnější v rkpech *E*, *G*, *I*, *K*, *R*, *S*₁, *M*. V našem aparátu uvádíme varianty
z rkpů *F*, *Q*, *R* a na dvou místech i z rkp *S*. - Otiskl Dobrovský, *Scriptores II*,
s. 482-484 podle rkp *A*; text *G* Šimek ve vyd. Kříž. rkp na s. 100-102 a text *R* Šimek
ve vyd. rkp *Vratislavského* na s. 60-61; Palacký má na s. 81-83.

Rkp APH H 6/3 fol. 262a-263a.

2 korúhevnými] koruchewnymy *A* - 4 nedostalo] d nedořtalo (d přeškrtnuto) *A* -
6 vtrhnúti *Dobr*] *v A nezřetelně psáno, možno číst též vtáhnúti* - 7 mnohých zemí *Dobr*] mnohicz zemy d (d přeškrtnuto) *A* - 8 mnohé] mnoho *Dobr*, *v A nezřet.* - 10 sto a
třidceti tisícov] *v A červeně škrtnuto* - 24 utekli sú] wtekli [u *A* - 26 zamútili se] za-
nutili [ie *A* - 27 táhli sú] tachli [u *A* - 34 pýchu] pyhu *A*, *Dobr*

1 To když sú vypověděli *A*] Po té výstraze *F*; Po kteréžto odpovědi *Q*; Léta té-
hož etc. 1431, po té výpovědi a výstraze posluov nadepsaných *R* - 1-2 kněz Prokop
vódcce tábořský *A*] kněz Prokop Holý, vuodce tábořov polních *Q*, táboři *F*, Holý Pro-

kop R - 2 a jiná mnohá města A, F] města mnohá R, a jiná města přídržejice se jich Q - 2 se pány korúhevnými A] *pod. R (doplňuje: druhými)*, se pány F, s šlechtici Q - 2-3 sjeli sú se ku Plzni A, *pod. R]* strhli se před Plzněm F, sebravše se Q - 3 čekali sú... u lesa Bavorského A] potom táhli k lesu bavorskému, čekajice nepřá-
 tel do země vtrnutí F, *pod. R (doplňuje: nepřátel cizozemcuo)*; čekali nepřátel cizo-
 zemcív u Nové Plzně a za lesy bavorskými Q - 4 A když sú se báli vtrnutí do
 země a prodlévali A] To Němci zvěděvše, nesměli vtrhnúti F; Kteřížto do země
 vjeti nesměli a prodlévali Q; To Němci zvěděvše vtrhnúti nesměli do Čech vědúce,
 že jich čekají R - 4-11 A když sú ... pálili A] *v rkpe F pouze stručně: To Němci*
zvěděvše nesměli vtrhnúti a když zvěděli, že se Čechové rozjeli každý domív,
ihned do země vtrhli s velmi velikú mocí - 4 špiže A, pod. R] stravy Q - 5 každý
 zástup A, R] každý s vojskem svým Q - 5 po špiži A] *za tím doplněno v R: a tudy*
Němciom vrat otevřeli - 5 a jiní sú nevěděli A] druží také nevěděli R, ale někte-
ří pochybovali Q - 7 A zatiem oni nepřítelá A] Tehdy ti nepřátelé Q; Zatiem Němci R
(a doplňuje): nadějice se, že sú Čechové strachem před nimi ustúpili - 7 v množství
velikém mnohých zemí A] ihned u velikém množství R, s velikým množstvím z
rozličných zemí Q - 7 od Říma A] totiž od Říma Q; tu sú byli mezi nimi z Říma
R (a doplňuje): Rýňáci, pod. Q: z Rajnu - 8 a jiné mnohé pokolenie A] a jiní mno-
zí národové Q, vynech. v R - 8-9 i Bavorčici, Sasíci, Durinkové A] Bavořici, Sasíci,
z Flandr, z Elzas, z Frank, z Holant, Zelandři i všecka města říská a i všecko to po-
kolenie německé R, vynech. v Q - 9-10 a jako oni obecně pravie... od Čechův A] ja-
kožto podlé obecné pověsti od některých těch zjímáných praveno jest Q, a jakož obec-
ně praví (i jich vězňové pravili, kteříž potom byli zjímáni) R - 11 pálili A] za tím do-
plněno v R a Q: a Tachov město oblehli - 11-35 Čechové... Amen A] v F pouze:
To uslyševše Čechové, rychle se zase sebrali a opět táhli proti nim a s boží pomo-
cí vyhnali je z země a velikú jim škodu učinili, pušky veliké a vozy jim pobrali, sta-
ny, rozličnú věc bojovnú a na mnoho set jich zjímali na Bavorském lese a tak zvítě-
zili nad cizozemci; neb z mnohých zemí byli se na nás sebrali, jimž Julián boje po-
svěcoval a kříž vydal proti Čechóm etc. To se stalo ten den postiece se k Matce
boží na nebe vzetie. To uslyševše Míšněné, Němci a jiní, kteříž byli vtrhli k Žatci a
zemí hubili, utekli ihned s hanbú z země - 11 Čechové... vojensky A] a ihned Čecho-
vé, sebravše se zase, na ně jsú táhli Q, to uslyševše Čechové, rychle se zase sebrali
a opět zase táhli proti nim vojensky, majíce lidu bliz ke 40 tisícúom, jakož sú obec-
ně tak šacovali R - 12 u vigiljí Matky božie na nebe vzetie A, R] v úterý před
Matkú boží na nebe vzetie Q - 12 na nebe vzetie A] za tím doplněno v R: sšikovavše
své vozy ráno u Chotěšovic, táhli šikem svým ten celý den na nepřátely k Domažli-
ciem, neb již Němci byli odtrhli od Tachova, uslyševše to, že Čechové táhnú. A když -
13 z přepuštění A] z dopuštění R, pod. Q - 15-16 k hradu Rýzenburku... utiekajíc
A] běželi; a najvíc jich proti Rýzemberku tú cestú běželo R; a na Rýzmerk za
Domažlici jsú utekli z vozův utiekajice Q - 16-17 múku a jinú špiži... s vozův me-
ceice A] meceice s vozuov špiži rozličnú, dřieví stanové, lehčice vozy, a k posledku i
stany metali a sudy s vínem osekávali, (a doplňuje): avšak platno nie nebylo R;
dřievie od stanów meceice, múku na zemí sypíce, sudy s pitím osekávajice Q - 17 do
lesów přijeli A, Q] s vozy do lesa vnikli R (a doplňuje dále): tu se vozové zaměstknali
tak, že každý chtěl jeden před druhým býti - 18-19 aby tak vozové... přes les
utéci A] aby jich vozové pomínuli R; aby tak s vozy a s puškami jich do Bavor mohli
ujeti Q - 20 Čechové, přiblíživše se A, pod. Q] honci vojska českého R - 20-21 a tak
sú... zjímali A, pod. Q] a tu některé zbili, jiné zjímali a jiní utekli R - 21-22 A tak ode
všech vozův... pušek A, pod. Q] A tak je na té cestě ode všech vozuov odtiskli, ode
všech děl i jiných věcí R - 24-25 kromě těch vozův... nevěděli sú A, pod. R] rozdě-

livše vozy jinýma dvěma cestoma, o kterýchžto sú Čechové nevěděli, s nimi jsú uje-
 li *Q* – 25-26 A tak Němci... zamútili se A] A tak Němci toho dne velmi jsú přestraše-
 ni a zamúcení *Q*; Jiní pak tíž Němci onde i onde po lesiech blúdili a velmi zamúcení byli
R – 26-29 zamútili se... utiekali A] neb se netázali svých starších, na kterém znamení
 měli do Čech vtrhnúti. Zle jim prenostikáři praktikovali, že utiekali z Čech, nevěduce,
 kterou cestú a kam, než vozové po lesích táhli, nevěduce kudy, neb milý pán Kristus
 vždy za své bojuje *S* – 26 takže kterou cestú... nevěděli sú A, *pod. Q*] nevěduce, kudy
 domouv *R* – 27-29 ale po zemiech... by domów utiekali A] ale po lesiech sem i tam vozy
 roztrhali a sami na zemi a ve křoví hlavy kryjíce tajili jsú se, ale jiní do Čech zase, mně-
 jíce by domów, jeli *Q*; *R* mnohem obšírněji: Již noc byla přišla; Čechové pak tu celú noc
 mezi vozy německými byli, neb již z vojska českého všecky byli rozpustili; a tu celú
 noc na lese byli a nespali, ale vína z velikých suduov sobě točili a kořisti z vozuov
 brali. A na kterých vozích německých prach byl puškový, ty zdaleka zapalovali;
 a tak jekot a křik tu celú noc byl veliký na lese. Zítro ráno na den Matky boží věžnuov
 velmi mnoho po lesiech shledali, takže jich veliké procesí byly, vše dva a dva svázavše.
 Druzí Němci mnějíc, by do Němec šli, stavili se mnozí v Čechách – 29 ušlechtilých
 A] krásných *R*; čistých *Q* – 30 korúhve, stříebro, zlato, sukně A] od stříebra a
 zlata, korúhví svých otběhli *R*; zlata, stříebra, suken *Q* – 31-32 aby kardinál... ka-
 cieři A] *pod. R* (*místo*: kteříž sú kacieři *ma však*: a boje jim posvěcoval, kteříž krev
 boží přijímají z kalicha), aby treskatel k vyplnění Čechów kacieřów byl *Q*; *S* na
tomlo místě: neb jí papež nepožehnal svým křížem a mocí svú, aby ten kardinál vydal
 kříž na vykořenění Čechów, jimž Němci s popelem kacieře dávají a praví, že by byli,
 a v hrdlo lží – 33 s mnohými biskupy a rytieři A, *pod. Q*] s mnohými biskupy, knie-
 žaty, hrabiemi, pány, rytieři i obecným lidem *R* – 34 zahnal jest A] odehnal *Q*; po-
 razil *R* – 34 požehnan A, *pod. R*] buď chválen *Q*

*B*₁: Item léta 1431 v středu před Matkú boží do nebe vzetie porazili jsú Němce
 za Domažlici na bavorských lesiech a vzeli tu kápi Juliánovu a kříž, ješto jím zlořečil
 Čechy

B: Léta 1431 konfeštové (l) se vši svú mocí s legátem Juliánem vtrhli do České
 země přes královské lesy za Domažlici a Čechové táhli proti nim, i zahnali je a oni od
 vozuov i ode všeho pryč utekú

(Události z podzimu r. 1436)

Obě ukázky vzaty z rkp *B*₁; poněkud jinou verzí obsahuje druhý rukopis hra-
 decké skupiny – rkp *B*. Oba zápisy (*B*₁ a *B*) kompilují rkpy mladší, totiž rkp *G*, *R*, *M*
 (třetí verze) a jiným způsobem rkp *S* (čtvrtá verze). V našem aparátu uvádíme jen
 některé důležité varianty z rkpů *B*, *R* a *S*. – Text otištěn též v Šimkově vyd. rkp
 Vrat. (na s. 70 a 71); v Šimkově vyd. rkp Kříž. (na s. 125-126); v edici Palackého je
 na s. 97 a 98.

– O ciesaři

Rkp UK Praha XIX C 21, fol. 133a-134a.

16 na Štědrý večer *B*, *pod. R*, *S*] na středu večer *B*₁

2 zvolili... za hajtmána *B*₁] vpustili sú Zdislava Mnicha na Hradec a udělali sú
 jeho hajtmanem *B*; vpustili sú do města Králové Hradce Mnicha Zdislava s Růdnice

a zvolili ho sobě za hajtmána R; vpustili Mnicha Zdislava s Růdnice a zvolili ho sobě za hajtmána S - 2 a vyhnali jsú B₁] i rotivše se i vyhnali B; a vyšedše s tělem božím pod praněf, i vyhnali sú z sebe R, *pod. S - 3* Turského... Vaňka kramáře B₁] *úplně vynech. v B*; Petra Turského, Jakuba Bracháčka, Vaňka kramáře i jiné některé R; Turského, Jakuba Bracháčka, Vaňka kramáře a povstali proti cesaři S - 4 Pak - vše v tu chvíli B₁] Item S; a R; *v B celá věta vynech. - 4-5* bořiti kostely... svatého Petra B₁] bořiti kostely na předměstí, kostel sv. Petra a kostel sv. Mikuláše a kostel sv. Kříže R; v předměstí hradeckém tři kostely obořiti S, *vynech. v B - 5-6* I váleli... pomocníkóm B₁, *pod. S, R (doplňuje: z města Hradce)] B (šíře):* A potom váleli s panem Divišem města, kterýž válku vedl s městem od cesaře Zigmunda na jeho groš, a tak spálili mlýny na všem Divišově sboží - 7-8 z města... svými B₁ *pod. R]* a tu dobývali B; *vynech. v S - 9* zabili jsú B₁] do smrti zabili a druhé ranili B; zbito do smrti a drahně jich zstřieleno R, *pod. S - 9* téhož léta B₁] *vynech. v B, S; téhož času R; dále R, S doplňují: z rozkázanie cesařova - 10* k Hradci B₁, S, *pod. R]* do Vysoké B - 10 s jedné strany... s druhé strany B₁] vojensky s noci B; s jedné strany R; *vynech. v S - 11* i ležal... v Vranově B₁] a tu se rozloží B; i leželi u Vysoké a pan Hlaváč ležel u Výravě a pan Diviš s svým lidem ležal u Plačic R, *pod. S - 11-12* A v úterý na středu večer B₁] A tehdy... prvý súmrak noci B; A takž v úterý večír R; A pak v úterý na středu S - 12 vytáhli B₁] jdú k nim pěškami B; vyšli jsú pěškami z města R, *pod. S - 12* Hradčané B₁] Zdislav Mních s svými žoldněři B; Zdislav Mních s svú rotú R; *vynech. v S - 12* i porazili... a Pardusovo B₁] *pod. R (vynech. Pardusovo),* a shlédnúce je i udeři jim do vozuov a zapáli jim búdy B; i udeřili na vojsko Vilémovo Kostkovo i porazili je S - 13 a samého Kostku zabili a vozy spálili B₁] a Kostku zabijí a jiné ztepú a zjímají B; a samého pana Kostku tu u Vysoké zabili a jiných 26 s ním a druhé zjímali R; a samého Kostku tu zabili i s jinými mnohými lidmi S - 14 a Diviš ... na Horu B₁, *pod. R, S]* *vynech. v B - 14-15* Také v ty časy... Petrovi B₁, *pod. B]* *vynech. v R a S - 15* v pátek, den svatého Mikuláše B₁, *pod. R]* v pátek, den sv. Ondřeje B; na Sv. Mikuláše S - 15-16 jali jsú... vsadili jsú jeho B₁, *pod. R]* jali jsú za klajtem pana kněze Bedřicha a vedli jej do městské <mytjke> věže B; zabili kněze Bedřicha S - 16 Téhož léta B₁, *pod. S]* Také v to léto B, *vynech. v R - 17* vybrali... vypálili B₁, *pod. R, S]* vypálili Sazemice B

- O Hradeckých

Rkp UK Praha XIX C 21, fol. 134a.

1 do lesa B₁, B] do lesa po dříví R, do lesa... s vozy na drva S - 1-2 a Diviš udeřil na ně B₁, S] a pan Diviš udělal na ně žalobu i udeřili na ně B; a pan Diviš z Kunětičské hory uslyšav to, sebral se a udeřil na ně i odehnal je od koní i od vozuov R - 2 vozníkuov B₁] vozních B, R, S - 3-4 i vrátili jsú se do města, nedobývše B₁] a nedobývše Libišan, i přijeli zase do Hradce; raněných několik R; *vynech. v B a S*

O zlezení Vyšehradu a vskočení na Nové Město a do Starého Města

Vydáváme z rkp H. Táž verze i v rkpe I, O, K₁ a volněji upravená v rkpe P. Další nepřilíš rozšířenou verzi zaznamenává R, třetí verzi představuje K, verzi čtvrtou L. Zapsáno též v rkpe M. - Stručný záznam téže události zachycuje rkp B, další texty mají rkpy S, G (a totožný s ním rkp S₁) a H₁. - Uvádíme vybrané varianty z rkp K, R, L (a nejdůlež. i z P) jako představitelů jednotlivých verzí základního

textu *H*. – Text *S* otiskujeme na konci poznámek v plném znění. Pokud jde o znění *G* (*S*), odkazujeme k Šimkové edici Křiž. rkpu, s. 208-209. Verze *R* v plném znění otištěna v Šimkové vydání rkpu Vrat., s. 111-112. Ve vydání Palackého na s. 153-155.

Rkp NK v Praze LIV D 1, fol. 268a-269a.

1 Srozuměv] v *H* chybí iniciála *S* – 6 léta] lata *H* – 14 Pražané] prazame *H* – 18 v němž] w niczemz *H* – 24 z Židouv] ziduov *H* – 37 Konopištského] Konopiczkeho *H*

4 a v kolejích již nebieše *H*] a v kolejích již německých studentuov i mistruov mnoho biše *I*, pod. *R*, *K*, *L* – 4 málo *H*, *R*, *K*] velmi málo *L* – 4 pod obojí zpuosobú *H*, *R*, *K*] pod obojí sloužící *L*, sub utraque specie *P* – 6-11 i vtrhl k Praze... voda tekla *H*, pod. *R*] za to v *L*: vtrhl ku Praze a vešli Botičem na úsvitě mimo Vyšehrad, kudy voda teče – 6-7 *I* leže u Prahy, poslal do Prahy *H*, *R*] *I* leže u Prahy a pan Menhart purkrabie pražský zvěděv i osadí Prahu a pan Jiří poslal do Prahy *K* – 10 na úsvitě *H*, *K*] na úsvitě, totiž v pondělí na úterý po svatém Jiljí *R* – 11 osadivše Vyšehrad *H*] rkpy dalších verzí značně doplňují, např. *R*: osadí Vyšehrad. A tu v tom rozbroji zabit Bielek z Hradce. A tak tu byl veliký strach, že když se bral pan Jiřík s Vyšehradu na Nové Město, že běželi s Nového Města na Staré, protivníci padali, zmietajíce se co kozelci a každý mněl, by po něm tisíc oděncuov běžalo, neb ustavičně křičichu hroznými hlasy: „Kunštát her, Kunštát, Kunštát her, Kunštát, Kunštát her, Kunštát!“ (pod. *K*); *L*: stekli Vyšehrad a osadí ho. A tu byl veliký strach, že když se brali s Vyšehradu na Nové Město a s Nového Města na Staré, tu protivníci byli strachem poraženi a utíkajíce padali na zem jako kozelci, nebo strach je přemáhal a každý za to mněl, jako by za ním tisíc oděncův se honilo. A ten každý Čech křičel: „Her Kunštát, her Kunštát!“ – 11-12 odtud... k rathúzu *H*] a tak až na Staré Město až k rathúzu *R*, nemá *L*, *K* – 13 a tu v rathúzu *H*] a tu *R*, a když již k rathouzu přišel Jiří, tu *L*, a když již byl v rathúzu pan Jiřík *K* – 14-15 A tak Pražané... v poslušenství zavazoval *H*, *R*, *K*] a tu se Praha poddá jemu i jiní páni *L* – 17-19 z domu... vyjel a *H*, pod. *R*, *K*] vynech. v *L* – 19-25 Pak tu sú jemu mnozí... vzal *H*, *R*] za to v *K*: jedva sotně že nebyl jat, v *L* vynech. až ke slovu: ... zlúpila (ř. 26) – 30-31 rozhřešení... rozdával *H*, pod. *R*] rozhřešení přijal, že i pod dvojí i pod jednu zpuosobú podával *K*; přijal rozhřišení na to, aby na obě straně kulhal, to jest, aby pod jednou i pod obojí sloužil jako nevěrný farář. Ten taky uklusal, i jiní kněží, mniši a kanovníci z Prahy se rozprehnou *L* – 31 Němci i protivníci *H*, *K*] Němci protivníci *R*, *L* – 34 kostely *H*, *K*, *R*] jich kostely, kdež sú prvé před svým z Prahy vypověděním byli *L* – 34-35 navracoval a prvním měšťanóm domy jich *H*] navracova: kněze Viktorína k svatému Havlu, kněze Jana Vocáska k svatému Štěpánu na Rybníčku a kněze Matěje na Poříčí k svatému Petru. A prvním měšťanuom také jim jich domy navracova *R*, pod. *K*, *L* – 35-36 Antonína od Vosluov... staroměstským *H*, pod. *R*, *K*, *L*] Samuele, syna Velvarova purkmistrem staroměstským *P*

S: Téhož léta pan Jiřík z Kunštátu a z Poděbrad sebral se s mnohými pány, zemany i městy i odpověděl Pražanóm; i táhl na ně a dobyl Prahy ten úterý po sv. Jiljí. A to se stalo pro nezdržení smluv a kompaktát týchž měšťanuov pražských a konšeluoov, kteříž tehdáž byli – jako Pešík byl nejvyšším purgmistrem v Starém Městě

(Smrt Ladislava Pohrobka)

Náš text je z rkp *B*. Podobnou verzi má i rkp *I*; 2. verzi zaznamenává rkp *R*; 3. verzi rkp *G*; 4. verzi rkp *L*. Varianty uvádíme z rkpů *R*, *G* a *L*. – Otiskuje Fr. Šimek ve vydání rkp *Vrat.*, s. 120-122 a ve vydání rkp *Kříž.*, s. 224-226; Palacký, s. 167-169. – Zpráva o smrti Ladislava Pohrobka je zapsána i ve většině ostatních rkpů, ale jinak a mnohem stručněji. Přídavky z rkpů *G* (na konci) a *R* (k ř. 10), otištěné v našich poznámkách, mají oporu ve stručných zápisech rkpů *H*, *H*₁, *K*₁, *S*, *S*₁, *O*₁ a *P*.

Rkp Muz. II F 8, fol. 203b-204a.

28-29 A to se dalo... svaté Kateřiny] v *B* připsáno dodatečně na horním okraji

1 A pak stalo se tu neděli po světí Alžbětě *B*, *pod. R, G*] Toho času *L* – 1-2 křtil dítě panu Konopickému *B*] křtil dítě na Hradě u svatého Václava panu Zdeňkovi Konopištskému *R, pod. G*; byl kmotrem u svatého Václava na Hradě pražském panu Zdeňkovi Konopištskému z Štemberga, purkrabí pražskému *L* – 3 a tu neděli... do Prahy *B*] a kdyžto bude k večeru, tehdy jede dolu s hradu *B, pod. R*, pak, jedá s Hradu dolů k vícerou *L* – 4 a hned *B, R, G*] nemá *L* – 4 zabolí *B*] počne boleti *R, G, L* – 5 pro hanbu dolejší *B, G, R*] nemá *L* – 5-9 I kázal... krev *B*] *L* pouze: Potom povolání jsou lékaři k opatření; i dali jemu lékařství, aby se potil, i pro počištění, a pak krev jemu pouštěli – 5 svým lékařuom *B*] lékařuom *R, G* – 5-7 A jeden... se máš *B*] a jeden ohledav jemu ruku, i řekl: „Králi, zle se máš!“ *R, pod. G* – 10 i pustil duši... v hodinu 23 *B*] *R*: tento mládenec král zhasl jest jako svíce jasná, když temnosti osvětčuje, a jako veslo, když by od lodí na hluboké vodě ztratil, a jako huol podpory všech klévacých. Neb když se najlépe Čechové nadáchem země zvelebenie, po jeho pak smrti sta se jejie zahubenie. A tento král, krásný mládenec, umřel v středu, den sv. Klimenta v hodinu třimezciemú; *L*: tento mládenec jako svíce jasná zhasl. A to veselí v přenáramnou žalost všem se obrátilo. Když se nejvíce Čechové nadáli zvelebení svého, i stalo se proměnění – 11 prosil pana Jiřfka správce *B*] prosil pana Jiřfho, a to s dobrou myslí a pamětí, poručuje jemu zemi Českú a dáva je k vládnutí *R, pod. G* (*dodává*: a prosil jeho najvíce), *R* pokračuje: řka, že „v tvých rukú jest všecko království České.“ A při tom jeho najvíce prosil, aby..., *pod. G*; *stručněji L*: jsa zdravé paměti, žádal jest pana Jiřfho, poroučuje jemu zemi Českou – 12 pravdy pomáhal *B, R, G*] k spravedlnosti dopomáhal *L* – 12 a nedal jich utisknutí a křivdy učiniti *B*] a nedal jim křivdy činiti a jich bránil *R, G*; křivdy jim činiti nedopouštěl *L* – 12 učiniti *B*] za tím doplněno v *L*: Pak umřel jest v středu, den svatého Klimenta v 23 hodin; *jinak v R*: A když se to stalo, tehda páni učinili sú poselství do Franské země o smrti krále Ladislavově. A tak jsú se poslové zase vrátili na ostatku masopustu léta božieho 1458 – 13-15 Pak nazajtřie... a pláč *B, pod. R, G*] vynech. v *L* – 16-17 Pak nazajtřie... na procesí *B, pod. R, G*] potom druhý den ho pochovali s žalostnou procesí *L* – 18-19 žáci a mniši... s studenty svými *B, pod. R*] žáci a studenti a mniši, potom rector universitatis s mistry *G*; žáci, mniši, kněží, mistři a studentové *L* – 19-20 suknem černým... v černém ornátě *B, pod. G, R*] vynech. v *L* – 19 s ryněí *B*] za tím doplněno v *R*: a potom šli pražští kněží v komžech, *pod. G* – 19 mistr Rokycan *B*] mistr Jan Rokycana *R, G*; *R, G* doplňují: volený arcibiskup pražský – 21-26 A potom nesli... césař starý *B, pod. R, G*] konšele staroměští krále nesli pod zlatohlavem, nemaje přikryté hlavy, že ho mohl každý viděti. Za nimi lid obecný pláče a kvíllice smrti jeho; a tak sú jeho velice litovala města pražská jako cisaře Karla starého *L* – 26 césař starý *B*] za tím doplněno v *R*: že také velmi města pražská sú jeho plakala – 26 s hudebníky *B*] s bubnováním *R*;

s bubny *G, L* – 28-29 A to se dalo... Kateřiny *B*] *v R, G, L* není. Tyto rkp'y pokračují dále v líčení pohřbu krále Ladislava. Rkp *G*: A tak Staroměstí provodili jeho až na Malú Stranu a potom Malostranští provodili jeho na Hradčany. A pak na Hradčanech kapitola hradská přijali jsú krále na Hradčany s žáky svými; a tu jsú krále sami vzemše nesli, sletěvše se jako havrani k umrlému tělu, krákajíce. A když jsú jeho přinesli do kúru, tu kanovníci kázali i ty koně přikryté s sukнем k hrobu vésti do kostela; ale páni nechťeli jsú toho dopustiti pro poctivost těla božieho a že taková věc není slušná, aby žáci měli do kostela s koňmi před drahú svátost pána Ježíše Krista jíti, že taková věc jest neslýchána; ale kanovníci nestydatí pro své lakomství přes vuoli panskú vždy jsú ten skutek učinili, že jsú koně k hrobu do kostela vedli. A tu jsú peníze dávali každému, kto jest chtěl k ofěře jíti; ale lidé chudi, berúce peníze od Němcuov, mnozí schovávali sobě. A pak po těch mšech královu pečet a majestát zlámali jsú a zrušili. Meče dlúho nemohli zlomit; kterýž meč nesli před králem mrtvým ostrý, doluov jsú jej sklopili koncem k zemi; jablko také a berlu nebo sceptrum jsú zlámali, zrušili a do konce všecy ty věci zkazili; ba i praporec s korúhvemi zvez pan správce s erbem českým, obšedše třikrát okolo hrobu, jest neodpustil, ale povrhl to na zemi i zedral; k tomu ještě i jiných zemí korúhve s jich erby také jest zšápal a nohami tlačil. A Němci, na všecko na to hledíce, dali jsú se u veliký pláč a litující toho, že se jich králi korúhvem tak stalo. Potom pan Jiřík správce a páni čeští, vsedavše na koně, i jeli do svých hospod k uobědu ve 22^{tu} hodinu. A to se stalo v pátek, den svatě panny Kateřiny v zimě etc. A takž ono dříví všeccko, z kteréhož byl tanchúz udělán, dostalo se na krov Matky boží před Týnem etc. Při jehožto pochovávanie mistr Rokycana učinil kázanie na Hradě, ač se to nelíbilo kanovníkuom; neb jest jeden z nich řekl: „Mistře, přestaň, však již dosti jest toho kázanie!“ Dvoje království měl, Uherské a České, a obě jeden den opustil, hera se na onen svět. Versus:

Te sacer, heu, clemens, optate Ladislave, cedit.

(Volba Jiřího z Poděbrad)

Otiskujeme z rkp'y *B*; podobná verze v rkp'e *I*. Jiné verze mají rkp'y *R, G* a *L*, z nichž uvádíme varianty. – Vydal Šimek z rkp'y Křiž., s. 226 a z rkp'y Vrat., s. 122-123; v Palackého edici na s. 169-170. – Na konci variant připojeny tři typy krátkých zpráv, a to z rkpů *K* (= *S*₁, *H*₁), *O*₁ (= *P, H, K*₁), *O* a *S*.

Rkp Muz. II F 8, fol. 204a/b.

7 sv.] *S B* – 9 k Matce boží] k *M B B* – 10 zproštění] zprošťenie *B*

V G úvodem: Téhož léta byl sněm v Praze položen v druhú středu v postě. I... – 1 se sjeli *B*] za tím doplněno v *G*: páni čeští s zemaný, s rytieři a s jinými obcemi českými, *pod. L a R* (*R* dodává: obcemi českými z měst) – 2 ohledavše... od starodávna *B, pod. G, R*] nahlédše v práva česká a listy dané na to *L* – 3 rod *B, G*] kmen *R, L* – 3 krále českého *B*] krále Čecha *R, pod. G*; Čecha *L* – 4 voliti *B*] vzieti a zvoliti *R, pod. G*; vzíti a za krále voliti *L* – 4 aneb jiného... králem českým *B*] vynech. *v R, G, L* – 5 A tak se na tom sněmu stalo *B, pod. G*] A tak jsú na tom sněmu zůstali *R*; A tak sou na tom zůstali *L* – 5-6 že páni čeští... plnú vuoli *B*] že páni, rytieři, pannoše, zemané, Pražané i všeccka města dali sú k tomu plnú vuoli *R, pod. G* (*vynech. Pražané*); všeccka města a (!) k tomu svolily *L* – 6-7 a zvolen... Jiřík z Kunštátu, správce český *B*] a zvolili sú sobě za krále českého urozeného pána, pana Jiřího z Kunštátu a z Poděbrad *R, pod. G*; aby za krále českého pana Jiřího z Kunštátu sobě zvolili *L* – 7-8 ten čtvrtek... v hodinu 17 *B, pod. G, R*] vynech. *v L* – 8 v Praze na

rathouze v Starém Městě B] *vynech. v G, R*; a to se stalo na rathouze staroměstském L – 9 k Matce boží do Týna B, *pod. R*] k Matce boží před Týnem G; Matky boží před Tejnem L – 9-10 s králem voleným s velikú radostí B, *pod. G, R*] *vynech. v L – 10-11 radující se... svatého B*] a mnozí pro velikú radost plakali a radovali se z toho, že milý buoh vysvobodil je z toho, že sú vyšli z moci německých králuov R; mnozí toho vděčni byli, že sou vyšli z moci králuov německých, neb sou vždycky zle učiniti myslii národu českému, zvláště kteříž přijímají pod obojí způsobou L – 12 A tu... chválíme B] *vynech. v L – 12 kněží a žáci B*] *vynech. v R – 12 Tě boha chválíme B*] Te deum laudamus R

K: Pak hned druhého léta, to jest 1458, pan Jiří gubernátor na plném sněmu volen jest za krále českého na rathúze staroměstském ve čtvrtek před Přenesením svatého Václava a odtud s rathúzu veden jest ode všeho panstva ihned do kostela Týnského k Matce boží. A tu jsú boha chválili. A potom z kostela veden jest do svého dvoru královského a z toho byla veliká radost věrným Čechuom

O₁: A tak ty suché dni v postě za krále všickni páni čeští jednostajně pana z Kunštátu, pana Jiří Poděbradského, toho správci, za krále vyzdvihli. A pak, ochtáb svatého Filipa a Jakuba jeho slavně korunovali. Neb sú byli na jeho korunování biskupové: varadinský, ostřehomský, uherští a Prothazius, biskup olomúcký, a všickni páni čeští

S: Léta 1458, ten čtvrtek před hodem Svatého Václava přenesení, pan Jiří z Poděbrad a z Kunštátu – byl správci království Českého – volen jest od pánuov, rytieřov, zeman i měst v hod. 18 za krále českého

Český král byl u pokoji

Vycházíme z rkp H; tutěž verzi mají rky I, K₁, O, P a R (rpk R vynechává závěr, zde ř. 15-17: kteréhožto léta... války veliké). Volně upravené znění rkp L otiskujeme celé. – Otištěno v Šimkově vyd. rkp Vrat., s. 124-125; ve vydání Palackého na s. 171-172.

Rkp NK v Praze LIV D 1, fol. 274b.

10 let I] letech H

L: Král Jiří nejvíc o to pečoval a s pilností se staral, aby zemí Českou pokojně spravoval a království osekané a roztrhané zase k koruně české připojil, obzvláště vojvodství země Lužničské, skrze pana Zdeňka, purkrabí svého. Potom vyslal tam pana Čeňka z Klinštejna, prokurátora dvoru svého, aby vyptal a vyzvěděl úžitky dobré vojvodství toho. A držal to s jinými zeměmi až do zprotivení se jemu a země zbouření válkami velikými.

Nebo země tyto pokoje požívaly od poražení táborů až do té chvíle, jakož se potom oznámí. A maje pány české v jednotu uvedené a sebe poslušné, pokojně kraloval, zemí soudě, práva jim propustil, předešlé zmatky napravil, zdělav konšely ty a takové, kteříž by uměli zjednati mezi pravým a nepravým. A ten pokoj trval až do léta 1464.

(Tažení k Třebíči)

Náš text otištěn podle znění rkp R z vydání Šimkova, kde je na s. 137-138.

Táž verze zapsána i v rkpe *M* (poslední odstavec, ř. 41-45, vynechán). Jinou verzi představuje rkp *L*, z něhož uvádíme varianty. V Palackého vydání otištěno na s. 188-189.

Rkp Měst. kn. ve Vratislavi, č. 1306.

1 opět s vojskem *R*] nemá *L* - 2 knězi *R*] synu svému *L* - 2 I tu dělal *R*] A nad tím lidem učinil *L* - 3 hajtmány pana Hrabani a nad vozy pana Jenika *R*] hejtmana Jeníka *L* - 3 a takto k nim král Jiří mluvil pamatuje je *R*] a řekl jim *L* - 4 bíte se *R*] bíte se s těmi odpovědníky *L* - 4 tak *R*] zmužile *L* - 5 spravili sobě *R*] nejprve sšikovali sobě *L* - 7 kdež . . . táhli sou na ně *R*] kdež ležel lid krále uherského a oni táhli na ně *L* - 8-10 I nezdálo se jim . . . přes ten potok *R*] a prvé smluvili se, přes ten potok přepravili a přeplavovali sobě vozy *L* - 13 že jim budou k vozuom šturmovati *R*] že jim budou vozy drancovati *L* - 16-17 by jemu . . . před řady jeli *R*] nemá *L* - 18-19 a to proto . . . zmátli a stiesnili *R*] vynech. v *L* - 19 vozy *R*] za tím doplněno v *L*: a střileli na ně - 21 A tak sou je od vojsky sobě odbili *R*] a střileli na ně, i odbili je od vojska *L* - 22-23 k Třebíči. I táhli sou k tomu vršku *R*] k Třebíči k tomu vršku *L* - 25-26 a to proto, aby sobě placu nestiesnili *R*] vynech. v *L* - 26-27 A tak sou se na tom vršku . . . za nic nebáli *R*] I položili se na něm čtyřma řady, vozy jakž prvé táhly *L* - 28 A pak po některém dni . . . svedli *R*] vynech. v *L* - 30 pískati *R*] za tím doplněno v *L*: šturmovati, lermo bítí - 31 s vozy se zase obrátili *R*] dolů s vozy spravili se *L* - 33 Tu sou se spolu hnuli s kněze Jindřichovým vojskem *R*] A odtud potom hnuli se *L* - 33-34 zase . . . od Třebíče *R*] až k Polné *L* - 35-36 Jakož sou pak zase přitáhli . . . chtěli hájiti *R*] vynech. v *L* - 38 z svého vojska *R*] nemá *L* - 39-40 A tak sou oni k Polné . . . skrze vozy *R*] a ku pánu svému s chvátáním se obrátili *L* - 41-45 Protož . . . dobře *R*] celé vynech. v *L*

(O papeži)

Zapsáno v rkpech *R*, *K*, *S*₁, *M* (1. verze) a v rkpe *L* (2. verze). - Otiskujeme podle Šimkova vyd. rkpu Vrat. (*R*), kde na s. 144. Týž text má F. M. Bartoš, ČČM 102, 1928, 223. Varianty z rkpu *L*.

Rkp Měst. kn. ve Vratislavi, č. 1306.

8-9 i ty by byl *Šimek*] i ty byl *R*

1 milý papeži *R*] ty proklatý papeži *L* - 1-2 mohls na to pohleděti . . . v pravdě býti *R*] měls se na to rozpomenouti, jak se smíš náměstkem Kristovým jmenovati *L* - 2-3 od Krista-li si to naučení vzal *R*] od koho si se tomu naučil *L* - 3-4 mordoval . . . Kristus *R*] tak bídně a žalostně hubil jináč jest Kristus lidí, víře učil a napravoval, jinak *L* - 5 od Lucipera a dábla *R*] od dábla, otce tvého, jehož si náměstkem a náhončím *L* - 6 tak tebe *R*] tak i tebe navedl a navozuje *L* - 6-7 aby ponúkal . . . mordovali *R*] aby skrze ty zkrvavilé Němce věrné Čechy mordoval *L* - 8 zdali také není sám zabit *R*] vynech. v *L* - 8-11 Ty pak . . . do Říma *R*] místo toho v *L*: I ty byl by téhož požil, kdyby byl sám do Čech přijel, že by byl stěžkem zase do svého hnízda trefil - 11 legátem Juliánem *R*] s legátem s Juliánem *M*; legátem svým Juliánem *L* - 14 by byl sám na rychlé koty nevzal *R*] byt byl rychle v koty nevzal *L* - 14-15 nelitovali *R*] řádně posvětili a požehnali *L* - 15 I dobroť . . . zastrkovati *R*] místo toho v *L*: bylo tobě to snadno, v Římě s pokojem sedě jako vytylý bejk, rozkazovati a navozovati ty proklaté křížovníky k prolévání nevinné krve věrných Čechův, rozhřešující je ode všech hříchův a zbavující jich muk pekelních, v nichž ty se čistiti budeš na věky

By byl král Jiří na první knížata a krále české se rozpomínal

Jako souvislý text v rkpech *R, M a L*; celé, ale nesouvisle, pouze v jednotlivých odstavcích přičleněných k různým kapitolám, má i rkp *K*; neúplně a na různých místech mají i rkpy *G a S₁, H₁* – Naše vydání je založeno na rkp *R*, a to podle edice Šimkovy s. 145. Varianty uvádíme z rkpů *K, L a M*. Text *G* otištěn v Šimkově edici rkp *Křiž.* na s. 228 a 281. Palacký má jen část textu na s. 172-173.

Rkp Měst. kn. ve Vratislavi, č. 1306.

1-2 činiliť sú přátelsky *R, K, M*] *vynech. v L* – 3 k nim přičiny hledající *R, K, M*] *vynech. v L* – 4 je do jich krajin vyháněli *R, K, M*] honili *L* – 5 sú jim nikdá věrně nečinili *R, K, M*] jim lotrovsky vždycky činili *L* – 5-6 než kudy koli mohúc... žádajíc *R, pod. K, M*] o to přemyšlujice, kudy by Čechy pod svou moc podmaniti mohli *L* – 6 žádajíc *R*] *za tím doplněno v M*: Však si někdy prvé, jsa v menším důstojenství, uměl v té věci jiným raditi a od toho odvoditi, při volení Němce za krále vyzdvihnouti, že by české straně v německú moc poddánu se býti nezdálo. Ješto by to mohlo jíti k velikému zlému, nynějšímu i budoucímu, ale i všemu jazyku slovanskému i polskému, jakož jest to vždycky shledáváno i ve všech kronikách starých můž býti nalezeno, že sou Němci ouhlavní nepřátelé těch jazykův vždycky byli a býti nepřestávají, *pod. L* – 6-12 By to byl... jako by nebyl *R*] *vynech. v L* – 7 nedával *R*] *za tím doplněno v K*: ani synóm svým jich dcer bral – 7-11 Neb si byl opovrhl... ani v Čechách *R, M*] *v K* *tolěž, ale celé ve 3. osobě*: Neb jest byl opovrhl... – 11 krom Viktorína *R, K*] *vynech. v M* – 12 nenie při rozuomu *R, pod. M*] nenie dobře při rozuomu *K* – 12 jako by nebyl *R, K*] jak má bejt *M* – 13 kněze Martina Lupáče *R, M*] mistra Rokycany, kněze Martina Lupáče *K, vynech. v L* – 14 z gubernátora králem *R*] *za tím doplněno v M*: Nebo když Hilarius doktor a Křižanovský s kapitolú hradskú, pobravše klénoty kostelní z Hradu ujeli do Plzně, nechavše na Hradě tři nebo čtyř svých v kožinách beranních, to znamenavše mistři a kněží pražští s mistrem Rokycanem, mluvili králi Jiřimu: „Již přístup slušný jest, poněvadž doktorové hradští ušli sou k nepřátelům, a vám, králi svému, nevěrně udělavše; dejtež nám na jich místa kněží a mistry pod obojí způsobou, to bude jednota nahoře i dole.“ Králi se to nezdálo za slušné, a mohl dobře tehdaž; člověk, když můž, nechce, potom, by chtěl, nebude moci, *pod. L*; *zmínku o Hilariovi a Křižanovském mají i jiné rkpy, ale v jiných kapitolách* – 14 ale jakž jedině řekl Rokycanovi *R, pod. K*] odpověděl král mistru Rokycanovi *M*; na kterúžto radu dal takovú odpověď mistrům pražským *L* – 15-16 ihned mu se nedařilo *R, K*] ihned šly naň nesnáze veliké a nedařilo mu se *M*; a od té chvíle šly naň ty nesnáze veliké *L* – 16 Co mu radil Rokycana, Lupáč, aby *R, K, M*] Když neposlechl rady, aby *L* – 17-24 Najprv dceru svú... nemohu míti *R*] *text v K přiřazen k jiné kapitole a podle toho i jinak uspořádán, souvislost rkpů R, L, M s ním je však zřejmá* – 18-19 muožeš porozuoměti *R, pod. M*] znáti se dáva *L* – 19 s víry svedena *R, M*] k víře papežské pod jednou navedena, byvši prvé pod obojí *L* – 20-21 a ten... svěsti *R, M*] *vynech. v L* – 24 zvyjebeného *Šimek*] zvyjedeného *R, K, M*, zvyjednaného *L* – 24 zapřel *R, K, M*] se odřekl *L* – 24 nemohu míti *R*] *M doplňuje*: Již pak mistr Rokycana k němu nechodil – 25 po těch svých dcerách *R, K, L*] po těch synech, dcerách *M* – 26-27 slavné paměti císař Karel a král český *R, K, M*] císař Karel *L* – 28-29 téhož Karla císaře množství se o tom vypisuje *R, pod. K, M*] jeho se pokládá *L* – 30-31 král uherský Matyáš i Němci *R, pod. M*] král uherský s Němci *L*, milí jeho přátelé *K* – 31 neb je na to papež nastrojil *R, K, M*] *vynech. v L* – 32-33 Hle, kterak... mstitele *R, pod. K, M*] *vynech. v L*

(Smrt Rokycanova)

Otištěno podle Šimkova vyd. rkpu Vrat. *R*, s. 146-147. Zapsáno též v rkpech *G* (zápis značně porušen, většina nečitelná) a *I*, dále v rkpe *H*₁ (2. verze) a v rkpech *K*, *S*₁ (3. verze). V našem vydání uvádíme varianty rkpu *H*₁ a *K*. – Otištěno též v Šimkově vyd. rkpu Kříž. (částečně podle *G*, většinou podle *R*), s. 281; ve vydání Palackého s. 202-203.

Rkp Měst. kn. ve Vratislavi, č. 1306.

2-3 skrze kteréhož... puosobil *R*] v *K* a *H*₁ vynech. – 4 - 5 Báli se ho... boha *R*] vynech. v *H*₁ a *K* – 5-6 Byl pravé kladivo... věrnú práci *R*] vynech. v *H*₁ a *K* – 8-9 neb byl člověk modlitebný... z mladosti své *R*] *H*₁ a *K* vynech. – 9 Před svú smrtí *R*] Ten před svým skonáním *K* a *H*₁ – 10 kněži *R*] milí bratří *K*, pod. *H*₁

(Smrt krále Jiřího)

Vydáváme z rkpu *R* podle Šimkovy edice rkpu Vrat., s. 147. Mají též rkpy *G* (kde text značně porušený a téměř nečitelný), *H*₁, *I* (2. verze), rkpy *K*, *S*₁ (3. verze) a rkp *L* (4. verze); *S* má jen stručný zápis. Varianty uvádíme z rkpu *H*₁, *K*, *L*. – Otištěno v Šimkově edici rkpu Kříž. na s. 281; ve vydání Palackého na s. 203.

Rkp Měst. kn. ve Vratislavi, č. 1306.

1 Téhož léta... moravský *R*, pod. *K*] Téhož léta 71... král Jiří slavné paměti umřel jest *H*₁; Léta 1471 král Jiří umřel v pátek *L* – 2-3 brzo... Kristova *R*, *H*₁, *K*] vynech. v *L* – 4 na Hradě pražském *R*, *L*] za tím doplněno v *K*: v kuoru novém podlé jiných králuov českých – jako podlé krále Ladislava – k straně k kaple svatého Václava, ale střeva jeho s soudkem položena podlé hrobu mistra Rokycany u Matky boží v Tajně, pod. *H*₁ (konec v rkpe *R* dále - srov. zde ř. 6-7 - v *H*₁ vynech.) – 4-5 Stálý nalezen *R*, pod. *H*₁, *K*] byl stálý *L* – 5 krve jeho předrahe *R*, *K*] pod obojí způsobou *L*, vynech. v *H*₁ – 5 až do smrti *R*, *H*₁, *K*] vynech. v *L* – 6 Smiluj se... duši *R*, *K*] vynech. v *L*, *H*₁ – 6-7 Smiluj se... Rokycany *R*] vynech. v *H*₁

O smetání konšeluov – o bouřce pražské

Otištěno z rkpu *K*₁; stejná verze v rkpech *H*₁ a *S*₁. Verzi stručnější mají rkpy *G*, *I*, obšírnější rkp *M*. Úryvkovitě a v jiném pořadí zapsáno též v rkpe *S*. Varianty k zákl. textu *K*₁ uvádíme z rkpů *M* a *G* (k ř. 69, dále rkp poškozen) – V Šimkově vydání rkpu Kříž. na s. 291-292; v Palackého vyd. na s. 232-236.

Rkp Muz. IV E 28, fol. 234b-237b.

13 vinních] winijch *K*₁ – 19 obžalován] obžalowan *K*₁

1 Téhož léta 1483 *K*₁, *G*] Téhož léta 1483 ve středu před svatým Václavem ráno v hodinu 14^{tá} stala se bouřka a nesnáž převelmi veliká, takže konšely zbili a z rat-houzův smetali, protože ti *M* – 4 před svatým Václavem *K*₁] za tím *G* vkládá ve stručnějším znění text, který *K*₁ má zde na ř. 80-88, ale rkp značně porušen – 5-29 Ale milý buoh... dopustil vstrkati *K*₁] za to v *G* stručně: [Ale] milý buoh té lsti divně překazil. Kterůž [jámu jiným] kopali, sami do ní upadli – 16-17 a tak své šibalstvo

konali K_1] *vynech. v M* – 21 na marách K_1] *vynech. v M* – 29-35 Neb ty výstrahy... na rathúze K_1] *za to v G*: Poznavše věr[ní b]ožským zjevením úklad, který se od nich dál, [ut]ekli se k bohu najprv za pomoc – 29 že jsú jim oznámeny K_1] *vynech. v M* – 33 zapisovali K_1] obsílali, aby se zapisovali M – 35 na rathúze K_1] *za tím doplněno v M*: a tu aby se všickni sešli k rathouzu – 36-70 Takž věrní Čechové... na rynku, rozstúpivše se K_1] *za to v G*: A tu středu před svatým Václavem ráno, v hodinu 14^ú, udeřivše k šturmu najprv v Tajně, potom po jiných kostelích, Novoměstí, majíce pod sukněmi oděni, někteří najprv vskočili do rathúzu svého a písaře, kterýžto bránil obci, aby nešli do světnice, kdež byli konšelé, toho najprv zabili. Konšelé někteří utekli prvé, a kteréž jsú našli v světnici, ty všedše zekali a mordovali, že krve bylo v světnici na některý čbeřík. A zsekavše je, smetali s rathúzu. Páral pak, kožišník, najstarší, ten byl utekl a schoval se u souseda v luoži. Tu nalezen a veden k rathúzu spínaje ruce: „Ó milý králi,“ a než ho dovedli k rathúzu na rynku roz (*pokračování až do konce chybí, v rkpe vytrženy listy*) – 39 sběře rychle K_1] *za tím doplněno v M*: kdež předkem byl jest pan Bohuslav Legát z Ráje, měšťtínin velmi vzáctný a šlechtně zachovalý, k tomu také i statečný, kterýžto velmi skutečně provozoval s jinými věrnými Čechy, sousedy, měšťtany pražskými, jakožto Jan Krejčí od Bílého páva etc., proti těm oukladným konšelům – 39 s zbrojí K_1] *místo toho v M*: a přišedše, tu pan Bohuslav vzvedl svůj voštíp, kterýž držal v rukou, udeřil jím v práh násilně, až uvázl – 47 a tajil v sobě duši K_1] *vynech. v M* – 52 s rathúzu, toho ranili před rathúzem K_1] s rathouzu, vloživ sobě ruce s plechovicemi na hlavu, aby ho nemohli raniti. I porazil ho Jan, krejčí od Bílého páva, před Gebhartovým domem voštípem. I táhli ho za nohy do rathouzu, i strhli mu jednu botku červenou s nohy M – 53-54 I vlekli ho do šatlavy K_1] I vsadili jej na rathouz M – 53-54 do šatlavy K_1] *za tím doplněno v M*: Ten Prokop Publik byl nedávno přijel od krále, a co jest tam způsobil, to jest vyznal, že kněží a mistry jměli vyhnati a mnoho měšťtanův, kterýchž měli popsáno jakožto 80, mělo stínáno býti. Tu také při tom Němce a kupce znamenitého jménem Adivota když potkali, an také jde v zbroji, řekli sou jemu: „S kým jsi?“ A on: „S vámi, milý pane!“ Uměl málo česky. By byl řekl se pány, byli by jej zabili. I kázali jemu jíti do obce na rathouz. Než došel k rathouzu, už (*rpk až*) s něho zbroji sebrali. I měl sekret na palci. Ten jemu chtěli také vzíti. I byl tiskný, nemohl ho chutně stáhnouti. I řekl jemu jeden: „Poněvadž nemůž dolův, polož ruku, ať utnu palec!“ A on chutně oslinuv palec, s zubami s těžkostí strhl dolův a dal tomu jistému. I dali ho do šatlavy a potom jeho vyručil pan Jiřík Jednorozec – 62 zekali K_1] zekali, mordovali, že krve bylo v světnici na některý žbeřík M – 63 ven s rathúzu K_1] *za tím doplněno v M*: Mařík Pivo, Knejsl řezník, Hladký sladovník, Jan Rathouzský od Pořícké brány. Potom jiné zjímavše i stínali, jako Šimůnka (ten byl svěřil své ženě pečet městskou, kterouž ji dobře a bezpečně chovala mezi nohami), Kahuna šedivého a starého, Truhličku soukenníka z Poříčí, Matouše, služebníka jich – 65 a schoval se u souseda v luoži K_1] a skryl se v Kotkové vápennici, maje při sobě množství zlatých, kteréž potom od něho vzal Korunka krejčí M – 65-66 A tu nalezen jest... ruce K_1] Když ho našli tam v luoži, vedli ho mezi sebou k rathouzu. Tehdy on jich prosil, spínaje ruce, aby ho nezabíjeli, že chce jim pověditi, až se jim to bude hoditi. Ale oni nic na to nedbali, ale vedli ho předce M – 71 dávno K_1] *za tím doplněno v M*: a jeden, jménem Vřetenář z Podskalí, skoro mu hlavu sřal, že se na mále zadržela – 73-75 Na Malé Straně... Tomka krajčích K_1] na Malé Straně těž svým učinili M – 80-88 nebo toho byla příčina... že budú zatraceni K_1] *v M zde vynecháno, ale zařazeno (upravené) do předcházející kapitoly* – 81 proti přijímaní... pod obojí K_1]

proti přijímání pod obojí *M* – 82-83 jenž mnoho a příliš vyl proti pravdě *K₁*] *vynech. v M* – 83-84 poběhlce nešlechtného *K₁*] *vynech. v M* – 85-86 jako k Sněžné matce... Duchu *K₁*] *vynech. v M* – 86-88 A tak ti mniší... budú zatraceni *K₁*] tak že konšelé všech tří měst proti kněžím drželi proti první zvyklosti, jakož se to stalo u sv. Jiljí (*M. Duchkovi* klíče od kostela vzavše sami vládli) a *M. Vrbenskému* u sv. Apolínařiše *M* – 89 na židy udeřili a všecko jim pobrali *K₁*] v tom bouření, bojíce se skrže to nětco horšího přijíti, křikli do Židův, a v tom množství veliké od stříbra, od zlata, od klénotův, od šub čistých a drahých, veliké a znamenité škody sou vzali, židé i páni i jiní majíce tam zastavené. A všecko sou pobrali *M*

Kronika starého pražského kolegiáta

Lat. text kroniky otiskl z rkpu archívu v Darmstadtu K. Höfler, *Geschichtschreiber der husit. Bewegung in Böhmen I*, Vídeň 1856, s. 78-101. Ukázky zde přeložené jsou ve vydání na s. 85-86 a 90-91. – Literatura: E. Stein, ČČH 41, 1935, 113n., kde i přehled starší literatury. – Překlad R. Urbánka upravil B. Ryba.

Kronika Bartoška z Drahyne

Lat. text kroniky Bartoškovy dochován v rkpe dříve děčínském (Brázdově), nyní v pražské UK XIX A 50. Vydal J. Goll, FRB 5, Praha 1893, s. 589-628. Naše ukázka ve vydání na s. 613-615. – Překlad R. Urbánka upravil B. Ryba.

Prokop, písař novoměstský: Latinská kronika

Rkp lat. kroniky Prokopovy je v SA v Třeboni A 16, fol. 224a-232a. Vydal K. Höfler, *Geschichtschreiber der husit. Bewegung in Böhmen I*, Vídeň 1856, s. 67-76. Naše přeložená ukázka je na s. 71-72, 73. – Literatura: Fr. Mareš, Prokopa písaře novoměstského česká *Ars dictandi*, Praha 1900, s. 16n., kde i starší literatura. – Překlad R. Urbánka upravil B. Ryba.